

MARZENA MRUK ▶▶Uniwersytet Śląski w Katowicach
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3529-0365>**Nowe spojrzenie na Chiny****[recenzja książki *Chiny z perspektywy XXI wieku*]****New Look on China**[book review *Chiny z perspektywy XXI wieku*]**Новый взгляд на Китай**[рецензия книги *Chiny z perspektywy XXI wieku*]

XXI wiek przyniósł polityce światowej wiele zmian, szczególnie jeśli chodzi o układ sił. Jednym z państw, których potęga zaczęła znacząco rosnąć po rozpoczęciu nowego tysiąclecia, była Chińska Republika Ludowa. Chiny w ostatnich latach przeszły serię przeobrażeń zarówno w sferze polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej, które podkreśliły mocarstwową rolę Państwa Środka w sferze stosunków międzynarodowych.

Książka pt. *Chiny z perspektywy XXI wieku*, która powstała pod redakcją Joanny Marszałek-Kawy oraz Krzysztofa Zamasza, stanowi klarowny przegląd polityki wewnętrznej i zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej, a szczególną wartość w publikacji posiadają artykuły, które dotyczą nieoczywistych kierunków chińskiej polityki, a o których często się zapomina i pomija je w dyskursie naukowym. Publikacja składa się z trzynastu artykułów, zebranych łącznie na 220 stronach. Dzięki temu, że autorzy artykułów

reprezentują różne ośrodki naukowe, uzyskujemy zróżnicowane spojrzenie na problematykę podjętą w publikacji.

Pierwszy artykuł autorstwa Marcina Przecha z Uniwersytetu Marii Curii-Skłodowskiej w Lublinie pt. „Główne kierunki polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej w świetle konferencji prasowej ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi w dniu 8 marca 2018 r. Kontynuacja i nowe akcenty” traktuje o wypowiedzi jednego z chińskich decydentów na XIII Ogólnochińskim Zgromadzeniu Przedstawicieli Ludowych w 2018 roku, kiedy to zostały nakreślone najważniejsze wątki dotyczące chińskiej polityki zagranicznej. Artykuł otwierający publikację jasno wskazuje nam, że Chiny w najbliższych latach będą dążyć do uzyskania statusu poważnego partnera dla społeczności międzynarodowej, zarówno w sferze stosunków bilateralnych z poszczególnymi państwami, jak i na polu wielonarodowym, czyli we współpracy z organizacjami międzynarodowymi.

„Strategiczne partnerstwo chińsko-rosyjskie w sektorze energetycznym 2014–2019” autorstwa Mateusza Wróblewskiego odnosi się do bardzo ważnego zagadnienia, jakim jest bezpieczeństwo energetyczne w aspekcie relacji chińsko-rosyjskich, co jest szczególnie ważne nie tylko w kontekście sytuacji w regionie Azji, ale całego globu. Autor wskazuje cele obu państw w związku ze współpracą energetyczną, której historia sięga już prawie 20 lat. Bardzo ważną kwestią w rozważaniach autora jest przedstawienie współpracy Pekinu i Moskwy na obszarze Arktyki, który jest od kilku lat objęty debatą międzynarodową o jego potencjale i możliwościach energetycznych i gospodarczych. Cenną konkluzją autora jest stwierdzenie, że Chiny i Rosja potrzebują siebie nawzajem, a każdy kolejny rok otwiera przed państwami nowe możliwości współpracy.

Renata Podgórzanska z Uniwersytetu Szczecińskiego jest autorką artykułu pt. „Polityka Chińskiej Republiki Ludowej wobec Bałkanów Zachodnich”. Artykuł stanowi interesujące zestawienie założeń polityki Pekinu wobec kontynentu europejskiego, ale w kontekście dotychczas bardzo rzadko omawianym w dyskursie naukowym, ponieważ dotyczy nie państw Unii Europejskiej, ale całego obszaru bałkańskiego. Autorka bardzo dokładnie opisuje dysproporcje występujące między państwami Bałkanów Zachodnich, co jest jednoznacznie skutkiem rozpadu Jugosławii i zestawia je ze

wskaźnikami chińskimi, co pozwala czytelnikowi zagłębić się w rozwój sytuacji gospodarczej państw, o których traktuje artykuł. W artykule znajdziemy także analizę przesłanek aktywności Chin oraz sposoby oddziaływa Pekinu na tym terenie. Renata Podgórzaska celnie stwierdza w podsumowaniu, że dla Chin obszar Bałkanów Zachodnich stanowi możliwość zdobycia swojego przyczółka w Europie, dzięki któremu będą mogły sprawnie oddziaływać na sytuację na całym kontynencie.

Czwarty już artykuł daje czytelnikowi możliwość zapoznania się z relacjami polityczno-gospodarczymi między Chinami a Rwandą. Nie jest nowością fakt, że Chiny od pewnego czasu prowadzą bardzo aktywną politykę w Afryce, co pokazuje artykuł Wiolety Gierszewskiej. Relacje Chin i Rwandy w ostatnich latach uległy intensyfikacji, szczególnie w aspekcie gospodarczym, a rząd afrykańskiego państwa coraz częściej sięga po rozwiązania charakterystyczne dla władz w Pekinie. Oprócz podkreślenia roli Chin dla poprawy sytuacji w tym małym afrykańskim państwie, autorka wskazuje także negatywne aspekty tej współpracy. W artykule podkreślone zostało odniesienie do brutalnych mordów ludności Tutsi i Hutu z lat 90. XX wieku i roli Chin jako jednego z głównych dostawców uzbrojenia oraz współczesne zarzuty wobec Pekinu ze strony zachodnich polityków jakoby Chiny starały się uzależnić afrykańskie państwo od swojej pomocy.

„Kwestia Tybetu w stosunkach czesko-chińskich” to artykuł Marcina Czyżniewskiego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, obejmujący jeden z najbardziej kontrowersyjnych aspektów chińskiej polityki, czyli zagadnienia niepodległości Tybetu i jego uznania na arenie międzynarodowej. Polityka Chin wobec Tybetu od lat jest tematem debaty w państwach Unii Europejskiej, w tym w Czechach. Autor w swoim tekście już na wstępie podkreśla zaangażowanie Pragi w kwestię poszanowania praw człowieka, wolności i demokracji (na przykładzie Kuby, Czeczenii, Korei Północnej czy Iranu) oraz przedstawia pokrótce drogę Czech do uzyskania wolności po upadku komunizmu oraz woli praw człowieka dla Czechów. W artykule mamy zwięźle nakreślony stosunek poszczególnych czeskich administracji po 1989 roku wobec kwestii Tybetu, co daje czytelnikowi możliwość zapoznania się z podejściem Pragi do tej ważnej kwestii. Niemniej, jak stwierdza sam autor, co jest oczywiście prawdą – Czechy oraz inne państwa europejskie nie opracowały jeszcze jednoznacznej strategii wobec Chin i dążeń Tybetu do niepodległości.

Kolejny artykuł w publikacji pt. „Chińska decyzja administracyjna o ukaraniu – cechy językowe” autorstwa Marii Magdaleny Sztuki z Uniwersytetu Jagiellońskiego otwiera serię artykułów dotyczących sytuacji wewnętrznej w Chińskiej Republice Ludowej. Tenże krótki, ale bardzo wartościowy artykuł pozwala czytelnikowi poznać różnice i podobieństwa, jakie występują w chińskich oraz polskich dokumentach administracyjnych. Dzięki takiemu zestawieniu czytelnik dowiaduje się, że pomimo odległości geograficznej, chińskie i polskie organy administracyjne posiadają cechy wspólne, szczególnie jeśli chodzi o wykorzystywanie oficjalnego języka w dokumentach administracji publicznej. Dodatkową wartością artykułu są niewątpliwie fragmenty określeń typowych dla administracji publicznej w języku chińskim.

Iwona Grodź w swoim artykule pt. „Zhang Yimou. Między prawdą a iluzją...” odnosi się do znaczenia kina azjatyckiego we współczesnej kulturze masowej. Autorka bardzo celnie podkreśla, że współczesne kino azjatyckie fascynuje Europejczyków oraz Amerykanów, szczególnie symboliką, która jest elementem bardzo interesującym dla obywateli państw zachodnich. Artykuł traktuje o jednym z najbardziej znanych chińskich reżyserów – Zhang Yimou, który ma na swoim koncie takie filmy jak: „Czerwone Sorgo”, „Cesarzowa” czy „Wielki mur”, napełnione symboliką oraz cechujące się intrygującą fabułą. Autorka podkreśla również zainteresowanie dziełami reżysera w Polsce, co jasno ukazuje czytelnikowi, że taka forma przekazu chińskiej kultury i sztuki jest coraz popularniejsza w Europie.

Ciekawe spojrzenie na chińską sztukę przedstawia Youyou Lu z Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu w swoim artykule pt. „Tradycyjne chińskie symbole w chińskiej sztuce współczesnej”. Artykuł zawiera liczne opisy współczesnych dzieł, których autorami są chińscy artyści, tacy jak: Huang Yong Ping czy Qiu Zhijie. Niemniej, wszystkie opisane w teście przykłady chińskiej sztuki współczesnej posiadają cechę wspólną, czyli odniesienie do chińskich symboli, które istnieją w kulturze i sztuce od bardzo dawna. Takie wykorzystanie symboli, jak podkreśla Youyou Lu, ma za główne zadanie podkreślać jedność kulturową Chińczyków przy jednoczesnym wskazaniu zagranicznym twórcom na przywiązanie chińskich artystów do swoich tradycji, co jest szczególnie ważne w zglobalizowanym świecie.

„Między tradycją a innowacją – chińska architektura współczesna” to artykuł autorstwa Katarzyny Matuszczyk-Lu, która stara się omówić przykłady

współczesnej chińskiej architektury, odwołujące się do chińskiej tradycji. Autorka wskazuje na znane przykłady chińskiej architektury współczesnej, jak i te jeszcze nie odkryte przez szerszych odbiorców spoza ChRL. Katarzyna Matuszczyk-Lu w swojej pracy podkreśla bardzo ważną kwestię, jaką jest podtrzymanie przez chińskich architektów i budowniczych chińskiego dziedzictwa z zakresu budownictwa, nie tylko przy wykorzystaniu wielu charakterystycznych dla kultury Chin symboli, ale przede wszystkim stylu oraz materiałów konstrukcyjnych.

Interesującym, szczególnie z perspektywy historycznej, jest artykuł Heleny Jadwigi Błazińskiej z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II pt. „System nauczania w dawnych Chinach”. Autorka bardzo starannie stara się opisać cały system nauczania w Chinach, ze szczególnym naciskiem na lata 1644–1911, gdy w Państwie Środka władała mandżurska dynastia Qing. W artykule przedstawiony jest również bardzo ciekawy opis terminologii używanej w Chinach do opisu profesji nauczyciela. Artykuł jest krótkim podsumowaniem rozwoju systemu edukacji w Chinach we wcześniejszych wiekach, co ma znaczący wpływ na poziom nauki we współczesnej Chińskiej Republice Ludowej.

Książka pod redakcją Joanny Marszałek-Kawy oraz Krzysztofa Zamasza oprócz kwestii chińskiej zawiera także serię artykułów obejmujących szeroko pojętą Azję, w tym regionalne sąsiedztwo Chin. Pierwszy artykułem, który wykracza poza sprawy chińskie, jest tekst autorstwa Anny Gryszkiewicz z Uniwersytetu Gdańskiego pt. „Symbolika tańca w kole plemienia Amis podczas Święta Żniw w Yuli na Tajwanie – ujęcie postkolonialne”. Autorka artykułu stara się przybliżyć czytelnikom niezwykle ciekawy aspekt kultury tajwańskiej, czyli taniec. Czytając artykuł, można zapoznać się ze zmianami, jakie miały miejsce na przestrzeni czasu, jeśli chodzi o formę obchodzenia Święta Żniw i atrakcji, miały miejsce w czasie tego święta. Kornel Bielawski, który również reprezentuje Uniwersytet Gdański, w swoim artykule „Indonezja po wyborach powszechnych w 2019 r.: w stronę rozwiązań nieliberalnych?” podejmuje się rozważań dotyczących zmian politycznych w Indonezji na przestrzeni lat. Niezwykle cennym jest wzmiankowanie przez autora roli Internetu w kształtowaniu się zachowań wyborczych oraz uwarunkowań religijnych w formowaniu systemu politycznego Indonezji, szczególnie w zakresie problematyki wymierzania kar za bluźnierstwo. Artykułem

zamykającym publikację jest tekst Katarzyny Sopolńskiej „Wybory parlamentarne w Bhutanie w latach 2008–2018”. Podjęty przez autorkę temat można uznać za bardzo wartościowy dla badaczy nauk politycznych i stosunków międzynarodowych, mając szczególnie na uwadze fakt, że kwestie dotyczące funkcjonowania tak małego państwa jak Bhutan są często pomijane w dyskursie naukowym. W artykule w sposób przejrzysty i klarowny przedstawiono w formie tabel i wykresów wyniki wyborów w Bhutanie oraz zaprezentowano strukturę władzy z tym państwie azjatyckim.

Podsumowując, książka pod reakcją Joanny Marszałek-Kawy oraz Krzysztofa Zamasza stanowi bardzo cenny i unikalny zbiór artykułów, które w sposób klarowny i interesujący przedstawiają wieloaspektowość zmian w polityce Chińskiej Republiki Ludowej (i nie tylko, czego przykładem są trzy ostatnie artykuły), mające miejsce w ostatnich latach. Powyższa książka stanowi dobre źródło wiedzy nie tylko dla specjalistów z zakresu Azji, szczególnie Chin, ale także dla wszystkich zainteresowanych tym zagadnieniem – zwłaszcza studentów, dla których Azja jest szczególnym obszarem zainteresowań poznawczych.

MGR MARZENA MRUK

Instytut Nauk Politycznych
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Bankowa 11, 40–007 Katowice
mmruk@us.edu.pl

Bibliografia

Marszałek-Kawa, J., Zamasz, K. (red.). (2020). *Chiny z perspektywy XXI wieku*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.